

KOPRIVNICA, crkva Sv. Antuna Padovanskoga

te gradsko naselje Koprivnicu, u kojemu su građevine sve do XIX. st. podizane pretežno od drvene građe. God. 1519. spominje se drveni dvor obitelji Ernušt. Dugi razvoj Koprivnice (već 1356. postaje kraljevski slobodni grad) ne očituje se u arhit. spomenicima u samome gradu, nego se tek naslućuje u nepravilnu spletu ulica, bez izrazito oblikovana trga.

Grad je u XVI. st. zbog turske opasnosti, umjesto starijim drvenim utverdama, utvrđen jakom tvrđavom četverokutna oblika s 4 bastiona i 4 revelina (vodstvo gradnje D. dell'Allio). Ta tvrđava renesansnoga tipa nestajala je malo-pomalo od 1863; očuvani su samo ostaci, a utvrdu je zamijenio prostorni park. — Iz XVII. st. je župna crkva Sv. Nikole s visokim zvonikom, a pravosl. crkva Sv. Duha građena je 1793. Kompleks crkve Sv. Antuna Padovanskoga s franjevačkim samostanom dovršen je uglavnom 1685. Varaždinski generalat dao je crkvi prigraditi kapelu Salvatora povodom kuge 1745; u njoj je skladno komponiran oltar iz istoga vremena. Crkva, među ostalim, ima iz XVIII. st. propovjedaonicu P. Moricza (1779), klecala (1747), klupe, ormar, kipove, slike, kaleže, monstrancu i moćnike. Na župnome dvoru ugrađena je fino klesana kasnorenesansna nadgrobna ploča dječaka Gottharda Schratenspachsa (1608). Osim crkava, iz doba baroka ima nekoliko kuća (npr. Oružana, 1714) i javnih kipova (skupina od pet pilova, pil Tužnoga Krista, kip Ivana Nepomuka iz 1747). — U Muzeju grada Koprivnice (osn. 1951) čuvaju se predmeti arh., kulturnopov., umjetničke i etnografske vrijednosti. U sastavu muzeja djeluju u Koprivnici »Galerija Koprivnica« (1977), Memorijalni muzej »Danica« i Donacija »Dr. Vladimir Malančec«, te Zavičajna zbirka u Đelekovcu, Galerija Hlebina i Zbirka I. Generalića u Hlebinama, Galerija kipova I. Sabolića u Petrancu. Od 1975. Muzej grada Koprivnice izdaje »Podravski zbornik«. U gradu je podignuta nova upravna zgrada »Podravke« (I. Marković, N. Korica, 1979) i Medicinski centar (Z. Dumengjić, 1980). Na javnim prostorima nalaze se skulpture I. Sabolića, J. Fluksija, Z. Lončarića, Z. Kauzlarica-Atača i A. Jakića. — Nedaleko od Koprivnice, u Močilama, nalazi se crkva Sv. Marije, čija je gradnja započela 1700; masivni zvonik i trijem prigrađeni su uz glavno pročelje. U njoj je očuvani namještaj iz XVIII. i XIX. st.

LIT.: A. Horvat, Osvrt na urbanizam Koprivnice, Bulletin JAZU, 1960, 2–3. — D. Feletar, Podravina, Koprivnica 1973. — P. Cvekan, Tristo godina samostana i crkve u Koprivnici 1675–1975, Koprivnica 1975. — A. Horvat, Između gotike i baroka, Zagreb 1975. — Ista, O baroku u srednjoj Podravini, Podravski zbornik 77, Čakovec 1977. — L. Brozović, Grada za povijest Koprivnice, Koprivnica 1978. — Koprivnica, grad i spomenici, Zagreb 1986. — A. Ht.

KOPRIVNIČKI IVANEC, selo S od Koprivnice. Jednobrodna barokna crkva Sv. Ivana Krstitelja (1742) s poligonalnim svetištem i sa zvonikom uz glavno pročelje broda; u zidnim nišama ulaza naslikana *Golgota*. Svetište crkve je u drugoj pol. XVIII. st. oslikao vješt majstor zidnim iluzionističkim slikama. U crkvi se ističe propovjedaonica u stilu rokoka (oko 1756). Župna crkva spominje se prvi put u popisu župa Zagrebačke biskupije 1334 (stariji je naziv mjesta *Cerovica*). Kamenu srednjovj. crkvu razorili su Tataři u sastavu turske vojske 1603. Od XVII. st., do izgradnje današnje crkve, na tome je mjestu u nekoliko navrata bila podizana drvena crkva. A. Ht.

KORČULA, grad na SJ obali istoimenoga otoka. Ne zna se točno doba njegova nastanka; zapis Konstantina Porfirogeneta o tome da na otoku

postoji zidani grad odnosi se vjerojatno na položaj očuvane srednjovj. jezgre. Mali ostatak pletera do sada je jedini dokaz starohrv. graditeljstva na užem prostoru grada Korčule. God. 1000. Korčulu zauzima mlet. dužd, uglavnom je zadržavši u vlasti Serenissime, uz povremeno potpadanje pod Zahumlje ili Dubrovnik te uz priznavanje ugarsko-hrvatskoga kraljevstva. Od 1420. Korčulom trajno vladaju Mleci sve do propasti Republike 1797. U doba napoleonskih ratova smjenjuje se u kraćim razdobljima austr., franc., ruska i engl. uprava, a od 1815. K. je pod vlašću Austrije sve do kraja I. svj. r.

K. je već u XIII. st. ustrojena kao grad u društveno-političkom smislu. To dokazuje općinski »Statut«, donesen 1214, sačuvan u redakciji iz 1265. Tlocrt grada prilagođen je prirodnom obliku tla: glavna ulica pruža se smjerom S–J, a na najvišem dijelu, u sredini poluotoka, nalazi se oveci trg. Ostale međusobno usporedne ulice izviru okomito iz glavne, spuštajući se prema zap., odn. ist. obali. Tako je sačinjena posve originalna, u svojem mjerilu i svrsishodnosti osebujna urbanistička cjelina. U gradu ima oko 300 dvokatnih i trokatnih stambenih kuća jednostavna pravokutna tlocrta, pretežno gotičkoga i renesansnoga sloga s djelomičnim baroknim zahvatima. Zahvaljujući razvoju kamenoklesarstva došlo je poč. XV. st. do gradograđevnoga procvata. Tada počinje snažna izgradnja i obnova većine javnih i stambenih zgrada, a korčulanski kamenoklesari dobivaju narudžbe iz Dubrovnika, Hvara, Zadra, Kotora i dr. pa i iz Mletaka i Mantove. Na obližnjim otocima (Vrnik), otvoreni su kamenolomi s velikim brojem radionica i majstora. U uskim ulicama nižu se brojna gotička i gotičko-renesansna pročelja s majstorski klesanim portalima, vijencima, grbovima, konzolama i balkonima s kičanim balustradama. — U toku XV. st. obnavljaju se ili se nanovo grade zidine, kružne i polukružne kule: Bokar (Kanavelić) 1484, Zakernjan 1490, kula Svih Svetih 1499, Velika kneževa kula 1499, kao i stare kule četvorokutna tlocrta: Morska vrata 1448, Južna

KORČULA, plan grada: 1. Glavna gradska vrata (Južna vrata), 2. Morska vrata, 3. Velika kneževa kula (kula Balbi), 4. Mala kneževa kula (kula Lombardo), 5. kula Bokar (kula Kanavelić ili Barbarigo), 6. kula Chemian (kula Zakernjan), 7. kula Svih svetih (kula Cappello), 8. Gradska vijećnica, 9. Muzej grada (pal. Gabrielis), 10. Opatka riznica (Opatski dvor), 11. katedrala Sv. Marka, 12. Gradska loža

KORČULA

vrata 1496. Uskoro se dižu i druge javne građevine: renesansna *Vijećnica* (1520–25) na malome trgu uz južna gradska vrata rastvorena je u prizemlju nizom arkada, a nad velikim prozorima prvoga kata diže se visoka, ozidana atika. Na istome trgu kleše 1569. domaći majstor Vicko Alvisijev ukrasni stup u čast knezu Michieliju, a nešto prije (1515) postavljen je veliki zastavni stup na trg pred stolnom crkvom. *Knežev dvor* i žitnica (*Fontik*) iz XVI. st. nalazili su se nedaleko od Vijećnice, no u XIX. su st. temeljito pregrađeni. Na zap. obali, podno zidina, podignuta je 1549. jednostavna renesansna loža sa stupovima.

Poč. XV. st. na glavnome trgu, na mjestu prvotne manje crkve Sv. Marka, podiže se nova *katedrala*. To je trobrodna bazilika s bujnim gotičko-renesansnim klesanim ukrasom pročelja i unutrašnjosti. Među prvim je njezinim graditeljima Bonino iz Milana, koji 1412. izvodi glavni portal i lunetu juž. ulaza. Na stolnoj crkvi radi niz domaćih i dubrovačkih majstora: H. Dragošević, R. Ivančić, R. Brajković i dr., a sred. stoljeća pozvan je za protomagistra J. Correr iz Tranija, no njegov udio na gradnji nije utvrđen. Krajem stoljeća radove na pročelju, a posebno na zvoniku (1481) s bogatom ložom, kupolom i lanternom završava korčulanski graditelj M. Andrijić, koji u unutrašnjosti crkve 1486. kleše velik gotičko-renesansni ciborij. Poč. XVI. st. M. Pavlović Milić dogradio je i presvodio na sjev. strani stolne crkve veliku kapelu *Sv. Roka*. S vremenom je unutrašnjost stolne crkve obogaćena nizom oltara i umjetnina. Za glavni oltar dobavljena je oko 1550. Tintorettova slika na platnu »Sv. Marko, Jeronim i Bartolomej«. Na oltaru Sv. Trojstva nalazi se oltarna slika J. Bassana iz druge pol. XVI. st. Veliki drveni oltar s likovima Sv. Roka, Kuzme i Damjana te Bl. Dj. Marije rezbario je 1575. domaći majstor F.

Čiočić. U XVIII. st. taj je oltar nadomješten mramornim, na koji su smještene skulpture sa staroga oltara. Na oltaru Gospe od Karmena stoji triptih mlet. slikara C. Ridolfija iz 1642, a ostale oltare krase skromne slike nepoznatih baroknih umjetnika. Na zidu juž. broda nalazi se veliki diptih »Navještenja«, pripisan Tintorettovoj radionici, a tu je smještena i dragocjena biz. ikona »Gospa od Otoka« iz XIII. st. (iz franjevačke crkve na Badiji). Kameni renesansni sarkofag s plastičnim likom biskupa djelo je radionice P. Andrijića s poč. XVI. st. U prizemlju zvonika preuređenu za krstionicu stoji na velikome gotičkome kamenome zdencu brončani Kristov lik, djelo kipara F. Kršinića iz 1967.

Osim stolne crkve u gradu ima niz manjih, često pregrađivanih crkava. Crkva *Svih Svetih* iz XIII. st. dobila je konačni barokni izgled pročelja sa zvonikom na preslicu u XVII. st. U jednobrodnoj unutrašnjosti nalazi se poliptih B. Trogiranina iz 1438–39; pod gotičkim kamenim ciborijem nalazi se drvena skulptura »Pietà« iz radionice kipara R. Donnera (XVIII. st.). Kasetirani strop ukrašen je nizom slika na platnu (scena Marijina krunjenja okružena likovima iz Staroga zavjeta, crkvenim ocima i evanđelistima), pripisanih T. Kokolji. Crkva *Sv. Mihovila* dobila je novo pročelje i zvonik na preslicu 1646, a na njezinu glavnome mramornome baroknome oltaru nalazi se slika »Majka Božja sa svecima« mlet. slikara Domenica Maggiotta (XVIII. st.).

Sred. XVI. st. Korčula je bila gusto naseljena (oko 2500 žitelja). Već u ranome srednjemu vijeku započela je podno zidina izgradnja predgrada, tzv. *Borga*. Tu su bile radionice brodograditelja i drugih obrtnika, pa neki u blizini podižu stambene kuće. Nešto zapadnije, na tzv. Rtu vješala počeli su dominikanci 1481. graditi samostan i crkvu Sv. Nikole. God. 1571.

KORČULA, portal katedrale, djelo Bonina da Milana

prilikom turske opsade popaljene su kuće u Borgu kao i samostan i crkva, no već u XVII. st. Borgo se nanovo izgrađuje i širi. Tu nastaje jezgra predgrađa po ugledu na stari grad s kućama podignutim u nizu, zbijenima u uske ulice i oko malih trgova i dvorišta; središnji prostor je veliki trg Plokata. Većina kuća u Borgu vrlo je skromna, no ima i nekoliko bogatije ukrašenih: kuće Bakarić, Kraljević i Foretić. U tome je razdoblju uređeno u okolici grada više baroknih vrtova s ljetnikovcima, među kojima se ističe Španićev. Podalje od grada, na brežuljku gdje je bila gotička crkva Sv. Antuna Pustinjaka, biskup Nikola Španić krajem XVII. st. preuređuje ranogotičku crkvu i njezinu okolinu gradeći slikovito stubište obrubljeno alejom čempresa. — U XVII. st. popravljen je i proširen *dominikanski samostan* i crkva Sv. Nikole koja dobiva drugu lađu. Na glavnome oltaru nalazi se skromna slika Baldassarea d'Anne (XVII. st.), a u zap. lađi velika kopija Tizianove slike »Ubojstvo Sv. Petra Mučenika«. Na oltaru Sv. Dominika je slika »Čudo u Surijanu« M. Pončuna (XVII. st.). — U starome dijelu grada tijekom XVII. st. stara je biskupska palača pregrađena i okićena velikim balkonom, nizom grbova i natpisa. Tada je nekoliko stambenih kuća dobilo nova tlocrtna rješenja s predvorjima, vrtovima i dvorištima ukrašenim stubištima i balkonima. Ističu se palače Španić, Ismaelis i Arneri. Na trgu, pred Vijećnicom podignut je 1650. uz kulu gradskoga ulaza velik, bogato klesani slavluk u čast providura Leonarda Foscola. Pred zap. gradskim vratima uređen je u XVII. st. mali popločeni trg sa sjedalima, uokviren dvama vitkim obeliscima (XVI. i XVII. st.), preko kojega se ulazilo na gradska vrata. — U XIX. st. društveni se život Korčule sve više usredotočuje u Borgu, koji se obnavlja i širi uz obalu ist. i zap. od grada. Na zap. obali sagrađen je 1870. *Cassino* (1910. dograđen u

hotel), a istodobno je uklonjen najveći dio zidina i nekoliko dotrajalih kula. Novi kameni most za juž. ulaz u grad podignut je 1863, a 1907. zap. je ulaz nadomješten secesijskim stubište. Poč. XIX. st., za engl. okupacije (1815), podignuta je nad gradom stožasta kula *Fortezza*, a ist. od grada klasicističko odmoriste. Potkraj stoljeća sagrađena je u Borgu osmerostrana klasicistička crkva *Sv. Justine*. U historicističkome stilu prije I. svj. r. gradi se hotel »Korčula«; između dva rata ističe se vila Robić (D. Ibler, 1933), a 1972. gradi se hotel »Marco Polo« (B. Bernardi).

U Opatiskome dvoru (nekadašnja biskupska palača), temeljito pregrađenom krajem XIX. st., uređena je 1954. zbirka umjetnina — *Opatiska riznica*. Tu je izloženo liturgijsko srebro i ruho (XIV—XIX. st.), slike domaćih i stranih umjetnika (XV—XX. st.), iluminirani rukopisi, inkunabule, numizmatika, skulpture i pokućstvo. U renesansnoj palači Gabriellis, nasuprot stolne crkve, smješten je 1957. *Muzej grada* s više zbirki (arheologija, kamenoklesarstvo, brodogradnja, kulturna povijest) i galerijom korčulanskih umjetnika. — U dvoranama laičkih bratovština (Sveti Rok i Sveti Mihovil) nalaze se vrijedni liturgijski predmeti: srebro, tkanine, svijeće, svijećnjaci i dr. U zbirci Bratovštine Svih Svetih izloženo je i devet kretsko-venecijanskih ikona (XIV—XVII. st.), dva velika oslikana raspela donesena s Krete oko 1667. te srebreno opodno raspelo, djelo dubrovačkoga zlatara I. Progonovića (prva pol. XV. st.). — U blizini dominikanskoga samostana nalazi se Galerija slikara Maksimilijana Vanke.

LIT.: C. Fisković, Korčulanska katedrala, Zagreb 1939. — V. Foretić, Otok Korčula u srednjem vijeku do 1420. god., Zagreb 1940. — C. Fisković, Naši graditelji i kipari XV i XVI stoljeća u Dubrovniku, Zagreb 1947. — G. Gamulin, Stari majstori u Jugoslaviji, I, Zagreb 1961, str. 104—108. — M. Prelog, Dalmatinski opus Bonina da Milana, Prilozi — Dalmacija, 1961. — A. Fazinić, Uređena zbirka ikona Bratovštine Svih Svetih u Korčuli, Vijesti MK, 1963, 5. — M. Gjirović, Otok Korčula, Zagreb 1968. — I. Fisković, Kulturno-umjetnička prošlost Pelješkog kanala, Split 1972. — C. Fisković, Urbanističko usavršavanje Korčule u Kanaveličevu vrijeme, Zbornik otoka Korčule, 1973, 3. — A. Fazinić, Graditeljska djelatnost u Korčuli u XIX st., Dubrovnik, 1978, 6. — V. Ivančević, Prilog poznavanju kamenih grbova u gradu Korčuli, Rad JAZU, 1978. — G. Gamulin, Ritornando ai pittori di Bassano, Peristil, 1979, 22. — A. Fazinić, Gotičko stambeno graditeljstvo u Korčuli, Vijesti MK, 1980, 3. — C. Fisković, Tizianova kopija u Korčuli, Peristil, 1981, 24. — A. Fazinić, Dvadeset pet godina djelovanja Muzeja Korčule, Vijesti MK, 1982, 1—2. A. Fa.

KORDEJ, Igor, crtač stripova i ilustrator (Zagreb, 23. VI. 1957). Studirao na Akademiji u Zagrebu 1977—78. Stripove redovitiije objavljuje od 1977. Nakon početaka u omladinskome tisku, objavljuje u »Spunku«, »YU stripu«, »Stripoteci«, »Vidicima«, »Patku«, »Comiconu« te u inozemstvu. U prvoj pol. 1980-ih radi na serijalima *Metro* (prema scenarijima M. Ilića), *Stranac* i *Zvijezde*, 1990. prikupljenima u istoimene knjige, 1983—86. na stripu *Vam* (po romanu V. Colina) objavljenom i u više europskih zemalja. Od 1987. crta stripove (*Jesen*, *Tarzan*) isključivo za inozemne izdavače, dok je u Hrvatskoj prisutan svojim opremama knjiga. K. je izvrstan crtač, s izraženim smislom za pokret, mimiku i boju.

LIT.: Novi kvadrat, Pitanja, 1979, 19. — V. Krulčić, Put u obećanu zemlju, Zagreb 1990. — Salon strip Vinkovci '92 (katalog), Vinkovci 1992. D. Mn.

KOREN, Franjo, slikar (Slavonski Brod, 29. I. 1929 — Karlovac, 22. III. 1982). Završio je Višu kriminalističku školu u Beogradu. Izlaže od 1960. Bio je suradnik Majstorske radionice K. Hegedušića 1960—63. Stilski pripada apstraktnome ekspresionizmu i informelu. U početku je sklon dramatičnom koloritu, koji s vremenom postaje smireniji i prigušeniji (*Zaustavljeni prolaznici*, 1961; *Suncokreti*, 1964; *Tamna bilješka*, 1972). Samostalno je izlagao u Zagrebu, Karlovcu i Addis Abebi.

LIT.: J. Depolo, Raznolikost tema i izraza, Vjesnik, 28. XI. 1962. — J. Baldani, Franjo Koren, Karlovački tjednik, 1. II. 1968. — P. Skutari, Franjo Koren (katalog), Karlovac 1982. P. Sku.

KORENOVSKA KULTURA, neolitička kultura rasprostranjena u središnjoj Hrvatskoj (Malo Korenovo i Drljanovac kraj Bjelovara, Kaniška Iva, Tomašica). Pripada srednjoeur. kompleksu kultura linearnovrpčaste keramike. Njezini nositelji zadržavaju stariju starčevačku tradiciju stanovanja u zemuničkim objektima. Kultura je prepoznatljiva po finoj, sivkastoj keramici ukrašenoj urezivanjem — jednostrukim ravnim, izlomljenim ili lučnim crtama, spiralnim kukama, ili dvostrukim i trostrukim usporednim crtama koje tvore vrpčaste uzorke (V i A motivi, girlande, cik-cak vrpce). Korenovska je kultura nastala na području madžarske Transdanubije u vrijeme starijih stupnjeva linearnovrpčaste keramike, a odatle se preko Drave spustila u središnju Hrvatsku.

LIT.: S. Dimitrijević, Sjeverna zona, u knjizi: Praistorija jugoslavenskih zemalja, II, Sarajevo 1979. — T. Težak-Gregl, Kultura linearnotrakaste keramike u središnjoj Hrvatskoj, Zagreb 1993. T. T. G.